

Analiza językowa eponimów występujących w prawosławnej terminologii sakralnej na przykładzie wybranych ksiąg liturgicznych Kościoła prawosławnego*

Dariusz Kazimierowicz

Katedra Teologii Prawosławnej, Uniwersytet w Białymstoku, Polska

ORCID: 0000-0003-2333-5981

d.kazimierowicz@uwb.edu.pl

D. Kazimierowicz, *Language analysis of eponyms occurring in Orthodox sacral terminology on the example of selected liturgical books of the Orthodox Church*, Elpis, 22 2020: 121-126.

Abstract: The scope of the research in this article are eponyms and eponymic structures that are combinations of words with anthroponyms occurring in Orthodox sacred terminology. In total, 30 terms have been compiled for the purpose of language analysis. The article presents the classification of terms from the point of view of various division criteria. Thematic groups of eponyms that are combinations of words have been identified with anthroponyms within orthodox religious terminology. The collected material was subjected to linguistic analysis for the structure of syntax.

Streszczenie: Przedmiotem badań w niniejszym artykule są eponimy i konstrukcje eponimiczne będące kombinacjami słów z antroponimami występującymi w prawosławnej terminologii sakralnej. Materiał poddany analizie językowej obejmował łącznie 30 odrębnych terminów. W artykule przedstawiono klasyfikację terminów z punktu widzenia różnych kryteriów podziału. Zidentyfikowano grupy tematyczne eponimów będących kombinacjami słów z antroponimami w obrębie prawosławnej terminologii sakralnej. Zebrany materiał poddano analizie językowej pod kątem struktury i składni.

Keywords: eponym, eponymic construction, term system, term-eponym, religious lexicon, Orthodox Church lexicon, sacred and liturgical vocabulary, Orthodox vocabulary

Słowa kluczowe: eponimy, konstrukcje eponimiczne, terminologia religijna, terminologia cerkiewna, terminologia sakralno-liturgiczna, terminologia prawosławna

W terminologii wielu dziedzin naukowych dużą popularnością cieszą się terminy, w skład których wchodzi nazwy własne. Są to słowa, których pochodzenie w większości wiąże się z realnymi postaciami lub miejscami. Takie terminy, określone są mianem eponimów i oznaczają coś konkretnego, co jest spotykane i używane w życiu codziennym. Eponimy będąc zjawiskiem uniwersalnym, są częścią każdej terminologii, w tym także terminologii sakralnej. Ze względu na rosnące zainteresowanie terminologią sakralną, wynikające m.in. z faktu, że terminologia ta przedstawia sobą zbiór pojęć mających wpływ na ważny segment życia człowieka, jakim jest sfera duchowa, chciałbym podjąć próbę analizy lingwistycznej tego zbioru wyrażań, koncentrując swoją uwagę na eponimach będących kombinacjami słów z antroponimami. W mojej ocenie pozwoli to, nie tylko na lepsze zrozumienie tej sfery życia społeczeństwa, ale również przyczyni się do bardziej świadomego uczestnictwa w praktyce liturgicznej. Ponadto potrzeba podjęcia wspomnianych badań wynika również z faktu, że terminologia ta znajduje się w kręgu zainteresowań wielu podmiotów: duchownych, teologów, filozofów, kulturoznawców, religioznawców, historyków, językoznawców, a także parafian.

* Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wzwyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2017-2022, nr projektu 0083/NPRH5/H11/84/2017.

Zatem przedmiotem badań niniejszego artykułu są, występujące w prawosławnej terminologii sakralnej, eponimy będące kombinacjami słów z antroponimami. Badania ukierunkowane są na analizę językową wspomnianej terminologii pod względem formy, struktury i składni.

Materiał badawczy do niniejszego artykułu obejmował 30 jednostek leksykalnych, które na potrzeby niniejszych badań pozyskałem z ksiąg liturgicznych Kościoła Prawosławnego: Apostoła (Apostol, 2005), Oktoichesu (Oktoih t. 1-2., 2011), Triodionu paschalnego (Triod' cvetnaâ, 2015) i Triodionu postnego (Triod' postnaâ v 2-h častâh, 2015), Euchologionu (Trebnik, 2010), Służebnika (Służebnik. Posledowanije Wieczerni i Utreni, 2001), Horologionu (Časoslov, 2009) i Modlitewnika (Polnyj pravoslavnyj molitvoslov na vsâkuû potrebu, 2010), a także Nowego Testamentu, Starego Testamentu i Psalterza (Psaltir', 2007).

Należy podkreślić, że niezwykle pomocnymi w usystematyzowaniu oraz rozszyfrowaniu znaczeń wyodrębnionych terminów okazały się następujące źródła leksykograficzne: *Полный церковнославянский словарь со внесением в него важнейших и древнерусских слов и выражений* протоиерея Григория Дьяченко (D'âčenko, 2009), *Словарь церковных терминов* Дмитрия Покровского (Pokrovskij, 2002), *Słownik cerkiewno-słowiańsko-polski* ks. Aleksego Znosko (Znosko, 1996),

Składania Języka Cerkiewnosłowiańskiego okresu nowożytnego z podręcznym słownikiem cerkiewnosłowiańsko-polskim ks. Protojereja Stanisława (Eustachego) Strach (Strach, 2012), *Leksyka konfesyjna w języku rosyjskim okresu radzieckiego* Krzysztofa Rutkowskiego (Rutkowski, 2007), *Specyfika polskiej terminologii prawosławnej* pod redakcją ks. Marka Ławreszuka (Kostiuczuk, Tofiluk, Ławreszuk i inni, 2016), *Liturgia prawosławna. Mały słownik* Elżbiety Smykowskiej (Smykowska, 2004).

I. Definicja eponimu

Termin eponim wywodzi się z języka greckiego, gdzie słowo *ἑπώνυμος/eponymos*, składa się z dwóch części epi- oraz -ónoma, co oznacza dający imię (eponim, W: Rudnicka, 2005, t. L, s. 112–116). Warto podkreślić, że istnieje wiele definicji tego pojęcia. *Wielki słownik języka polskiego* (eponim, W: Żmigrodzki P., Bańko M., Grochowski M. i inni, 2007) definiuje *eponim* jako wyraz, pochodzący od imienia danej osoby, który jest ściśle z nią związany. Inne zaś źródła i słowniki stanowią inaczej, co może świadczyć o pewnej rozbieżności. Na przykład, zgodnie ze *Słownikiem mitów i tradycji kultury* autorstwa Władysława Kopalińskiego (eponim, W: Kopaliński, 2003, s. 56), *eponim* nie oznacza nazwy, ale „osobę, której imieniem coś nazwano”. Z kolei w *Encyklopedii popularnej PWN* można znaleźć następującą notę: „eponim, hist. w staroż. Atenach jeden z archontów, którego imieniem oznaczono rok jego urzędowania” (eponim W: Encyklopedia popularna PWN, 1982, s. 196).

Zatem eponimem nazywa się termin, który zawiera nazwę własną (antroponim, toponim lub mifonim) lub nazwę pospolitą w znaczeniu pojęcia naukowego (np. choroba Alzheimera). W innym znaczeniu eponimem może być nazwany termin utworzony od nazwy własnej (antroponim, toponim lub mifonim) poprzez przeniesienie metonimiczne (np. Ohm). Trzecią zaś grupę stanowią eponimy pochodne utworzone, od nazwy własnej (antroponimu, toponimu lub mifonimu) w sposób afiksalny.

II. Charakterystyka strukturalna eponimów występujących w prawosławnej terminologii sakralnej

1. Obszary tematyczne eponimów będących kombinacjami słów z antroponimami występujących w prawosławnej terminologii sakralnej

Badany materiał obejmował 30 odrębnych jednostek leksykalnych, które zostały zakwalifikowane do następujących grup tematycznych:

- **Nazwy elementów nabożeństw (8 jednostek):**
Аллилуйя Радилова, Аммооровы стихиры, Анатолиевы стихиры, Богородичен, Богородичен канон, Крестобогородичен, Троицен, Херувимская песнь;
- **Nazwy modlitw (4 jednostki):**
Богородичное правило, Молитва Господня, Молитва Святого Ефрема Сирина, Молитва Иисусова;
- **Nazwy przedmiotów (4 jednostki):**
дерево Иессеево, корень Иессеев, лоза Иессеева, Моисеев жезл;
- **Nazwy nabożeństw (3 jednostki):**
Литургия Святого Василия Великого, Литургия Святого Иоанна Златоуста, Литургия Святого Иакова Брата Господня;
- **Nazwy dni (4 jednostki):**
Дмитревская суббота, Лазарева суббота, Родительская суббота, Троицкая суббота;
- **Nazwy inne (7 jednostek):**
Авраамово недра, Адамова голова, Адамово изгнание, Андреево стояние, Авиева чреда, Анпиев торг, Маришно стояние.

2. Analiza strukturalna eponimów będących kombinacjami słów z antroponimami występujących w prawosławnej terminologii sakralnej

Badane terminy, z uwagi na budowę strukturalną, można podzielić na dwie kategorie: terminy jednowyrazowe – słowa oraz terminy wielowyrzowe – wyrażenia (Grinëv-Grinevič, 2008, s. 121).

Wśród terminów jednowyrazowych można wyróżnić trzy główne typy strukturalne:

- prste;
- afiksalne;
- złożone.

A zatem do terminów prostych zaliczane są leksemy, których temat jest zbieżny z rdzeniem. Terminy afiksalne to takie jednostki, których temat zawiera rdzeń i afiksy. Natomiast złożonymi nazywa się terminy jednowyrazowe, które zawierają w swoim składzie co najmniej dwa morfe-my rdzenne (Grinëv-Grinevič, 2008, s. 121).

Uwzględniając powyższe rozróżnienie można stwierdzić, że wśród badanych w niniejszym artykule terminów jednowyrazowych wyróżniamy następujące jednostki lek-sykalne:

богородичен, крестобогородичен, троичен, херу-бикон.

Nie można pominąć kwestii, że wśród badanych ter-minów bardzo obszerną grupę stanowią nazwy złożone. Mogą składać się z dwóch, trzech, a często nawet z więk-szej liczby komponentów. Warto zauważyć, że najczęściej wykorzystuje się kombinacje typu:

- przymiotnik + rzeczownik,
- rzeczownik + rzeczownik (z przyimkiem lub bez przyimka) (Šmelëva D.N., 1982, s. 166-167).

W analizowanym materiale znajdujemy następujące nazwy wielowyrazowe, które przedstawione za pomocą kombinacji składających się z dwóch komponentów (**16 jednostek**):

Адамово изгнание, Андреево стояние, Анатолиевы стихиры, Аммооровы стихиры, Дмитревская суббота, древо Иессеево, корень Иессеев, Лазарева суббота, лоза Иессеева, Мариино стояние, молитва Господня, молитва Иисусова, Моисеев жезл, Родительская суббота, Троицкая суббота, Херувимская песнь.

Po bardziej wnikliwym przyjrzeniu się grupie badanych terminów można dojść do wniosku, że bardzo zbliżone w znaczeniu ogólnym do nazw dwuwyrazowych są nazwy składające się z trzech lub więcej komponentów. Jak zauważają językoznawcy, takie nazwy z reguły stosowane są w celu doprecyzowania i rozpoznań znaczeń nazw dwuskładnikowych. Za pomocą fraz składających się z trzech i więcej komponentów można szczegółowo opisywać, precyzować, a także przekazywać określone cechy gatunkowe (Šmel'eva D.N., 1982, s. 169-170).

Uwzględniając liczbę elementów składowych w badanym materiale wyróżniłem następujące nazwy wielowyrazowe:

■ **nazwy trzywyrazowe (1 jednostka):**

стояние Марии Египетской;

■ **nazwy czterowyrazowe (3 jednostki):**

Литургия Святого Василия Великого, Литургия Святого Иоанна Златоуста, Молитва Святого Ефрема Сирина;

■ **nazwy pięciowyrazowe (1 jednostka):**

Литургия Святого Иакова Брата Господня.

W poniższej tabeli przedstawiam dane liczbowe eponimów sakralnych będących kombinacjami słów z antroponimami w zależności od struktury:

Rodzaje	1-wyrazowe	2-wyrazowe	3-wyrazowe	4-wyrazowe	5-wyrazowe
Terminy	4	16	1	3	1
Razem	25				

Z przytoczonych danych wynika, że pod względem strukturalnym wśród eponimów sakralnych będących kombinacjami słów z antroponimami dominują nazwy dwuwyrazowe, w mniejszym stopniu stosowane są jednostki w postaci kombinacji słów o różnej liczbie komponentów. Najczęściej używaną częścią mowy przy tworzeniu eponimów sakralnych jest rzeczownik, dzięki któremu postaci, przedmioty, zjawiska i wydarzenia związane z terminologią sakralną otrzymują określoną nazwę.

3. Charakterystyka składniowa

Niewątpliwie większość terminów zazwyczaj można określić mianem pojedynczej jednostki leksykalnej, niestety nie zawsze każde z pojęć można zdefiniować jednym słowem. Niejednokrotnie, w celu doprecyzowania danego terminu, chętniej sięgamy po bardziej złożone struktury, a zatem oprócz terminów w postaci pojedynczych słów, stosujemy również kombinacje składające się z kilku komponentów.

Uwzględniając fakt, że w niniejszym artykule zdecydowaną większość badanych terminów stanowią eponimy w postaci wyrażań, można je poddać analizie składniowej.

W wyrażeniach wyróżniamy następujące elementy:

- słowo nadrzędne (rdzeń) – słowo gramatycznie niezależne;
- słowo podrzędne – słowo uwarunkowane gramatycznie od słowa nadrzędnego.

Należy podkreślić, że wyrażenia wykazują cechy bardzo zbliżone do pojedynczych słów. Oznacza to, że wyrażenia, podobnie jak słowa, również tworzą nazwy, jednak w przeciwieństwie do nich stanowią nazwy złożone i jednocześnie bardziej szczegółowe, a w konsekwencji bardziej precyzyjne (Valgina N.S., 1973, s. 19-20). Ponadto omawiane struktury tworzone są zawsze w oparciu o zasadę subordynacji nadrzędnego i podrzędnego słowa, gdzie zasada, o której mowa jest już z góry określona przez semantyczną i gramatyczną strukturę wyrażenia (Valgina N.S., 1973, s. 19).

Wyrażenia klasyfikowane są według następujących kryteriów:

- struktury;
- stopnia zespolenia komponentów;
- nadrzędnego słowa.

Ze względu na liczbę elementów składowych wyrażenia dzielą się na **proste i złożone**:

■ Wyrażenia proste – składają się z dwóch pełnowartościowych słów, ale również należą do nich wyrażenia zawierające formy analityczne, które zawierają więcej niż jedno słowo w strukturze;

■ wyrażenia złożone – składają się z więcej niż dwóch pełnowartościowych słów, które stanowią różne kombinacje prostych wyrażań albo pojedynczego słowa i wyrażenia prostego.

W badanym materiale występują zarówno wyrażenia proste, jak i złożone:

■ **wyrażenia proste (16 jednostek):**

Адамово изгнание, Андреево стояние, Анатолиевы стихиры, Аммооровы стихиры, Дмитревская суббота, древо Иессеево, корень Иессеев, Лазарева суббота, лоза Иессеева, Мариино стояние, молитва Господня, молитва Иисусова, Моисеев жезл, Родительская суббота, Троицкая суббота, Херувимская песнь.

■ **wyrażenia złożone (5 jednostek):**

Литургия Святого Василия Великого, Литургия Святого Иоанна Златоуста, Литургия Святого Иакова Брата Господня, Молитва Святого Ефрема Сирина, Стояние Марии Египетской.

Poniżej przedstawiam charakterystykę badanych terminów:

a) wyrażenia proste

Wyrażenie/Związek wyrazowy	Typ wyrażenia	Relacja	Rodzaj związku składniowego
Авиева чреда	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Адамово изгнание	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Андреево стояние	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Анатолиевы стихиры	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Аммореовы стихиры	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Аппиев торг	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Дмитревская суббота	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
древо Иессеево	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
корень Иессеев	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Лазарева суббота	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
лоза Иессеева	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Мариино стояние	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
молитва Господня	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
молитва Иисусова	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem прилагательным	określająca	związek zgody
Моисеев жезл	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Родительская суббота	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Троицкая суббота	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody
Херувимская песнь	wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	określająca	związek zgody

Analizując dane z tabeli można stwierdzić, że wyrażenia proste przedstawiają jeden typ, w którym słowem nadrzędnym jest rzeczownik, podrzędnym zaś przymiotnik.

Między tymi komponentami występują relacje określające i związek zgody składniowej.

b) wyrażenia złożone

Wyrażenie złożone	Wyrażenie proste	Typ wyrażenia	Relacja	Rodzaj związku
Литургия Святого Василия Великого	1. Литургия Василия 2. Святого Василия 3. Василия Великого	1. wyrażenie o postaci grupy imiennej z rzeczownikiem 2. wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem 3. wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	1. określająca 2. określająca 3. określająca	1. związek rządu 2. związek zgody 3. związek zgody
Литургия Святого Иоанна Златоустого	1. Литургия Иоанна 2. Святого Иоанна 3. Иоанна Златоустого	1. wyrażenie o postaci grupy imiennej z rzeczownikiem 2. wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem 3. wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	1. określająca 2. określająca 3. określająca	1. związek rządu 2. związek zgody 3. związek zgody
Литургия Святого Иакова Брата Господня	1. Литургия Иакова 2. Святого Иакова 3. Брата Господня	1. wyrażenie o postaci grupy imiennej z rzeczownikiem 2. wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem 3. wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	1. określająca 2. określająca 3. określająca	1. związek rządu 2. związek zgody 3. związek zgody
Молитва Святого Ефрема Сирина	1. Молитва Ефрема 2. Святого Ефрема 3. Ефрема Сирина	1. wyrażenie o postaci grupy imiennej z rzeczownikiem 2. wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem 3. wyrażenie o postaci grupy imiennej z rzeczownikiem	1. określająca 2. określająca 3. określająca	1. związek rządu 2. związek zgody 3. związek zgody
Стояние Марии Египетской	1. Стояние Марии 2. Марии Египетской	1. wyrażenie o postaci grupy imiennej z rzeczownikiem 2. wyrażenie o postaci grupy imiennej z przymiotnikiem	1. określająca 2. określająca	1. związek rządu 2. związek zgody

Z przeprowadzonej analizy składniowej wyrażen złożonych dotyczących prawosławnej terminologii sakralnej wynika, że używane są w nich przede wszystkim rzeczowniki i przymiotniki. We wszystkich badanych jednostkach między komponentami występują relacje określające. Stosuje się również rodzaje łączności podporządkowanej, a mianowicie związek zgody lub rządu.

Zakończenie

Bez wątpienia eponimy stanowią niezwykle przydatny sposób na wzbogacanie leksyki. Ich uniwersalność i obec-

ność niemal w każdej dziedzinie życia sprawia, że często zapominamy albo nie zdajemy sobie sprawy, że przed chwilą użyliśmy właśnie eponimu.

Analiza językowa badanych eponimów w niniejszym artykule pozwoliła nie tylko zapoznać się z częścią prawosławnej terminologii sakralnej, ale także zwrócić szczególną uwagę na imiona postaci charakterystycznych dla prawosławnego dyskursu religijnego.

Bibliografia

- Apostol*. (2005). Kiev: Ukrainśkaâ Pravoslavnaâ Cerkov'. Kievśkaâ mitropoliâ [*Апостол*. (2005). Киев: Украинская Православная Церковь. Киевская Митрополия].
- Časoslov*. (2009). Moskva: Izdatel'stvo Moskovskoj Patriarii. [*Часослов*. (2009). Москва: Издательство Московской Патриархии].
- D'áčenko, G.M. (2009). *Polnyjcerkovnoslavânskij slovar' s vneseniem v nego važnejših drevnerusskikh slov i vyraženij*, Moskva [Дьяченко, Г.М. (2009). *Полный церковнославянский словарь с внесением в него важнейших древнерусских слов и выражений*. Москва].
- Grinëv-Grinevič, S. V. (2008). *Terminovedenie*. Moskva [Гринев-Гриневиц, С. В. (2008). *Терминоведение*. Москва].
- Kopaliński, W. (2003). *Słownik mitów i tradycji kultury*. Warszawa.

- Kostiuczuk, J., Tofiluk J., Ławreszuk, M., Misijuk, W., Charkiewicz, J. (2016). *Specyfika polskiej terminologii prawosławnej*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Marcinowski, R. (red.). *Encyklopedia popularna PWN*. (1982). Warszawa.
- Oktoih* t. 1-2. (2011). Kiev: Ukrainská Pravoslavná Cerkov'. Kievská Mitropoliá [Октоих т. 1-2. (2011). Киев: Украинская Православная Церковь. Киевская Митрополия.
- Pokrovskij, D. (2002). *Slovar'cerkovnyh terminov*. Izographstudio. [Покровский, Д. (2002). *Словарь церковных терминов*. IzographStudio].
- Polnyj pravoslavnyjmolitvoslov na vsákuú potrebu*. (2010). Sváto-Uspenskáá Počáevskáá Lavra [Полный православный молитвослов на всякую потребу. (2010). Свято-Успенская Почаевская Лавра].
- Psaltir*. (2007). Moskva: Izdatel'skijsovet Russoj Pravoslavnoj Cerkvi [Псалтир. (2007). Москва: Издательский Совет Русской Православной Церкви].
- Rudnicka, E. (2005). *Z pogránicza leksykologii i onomastyki. Przyczynek terminologiczny*. W: „Prace filologiczne” (t. L. s. 112–116).
- Rutkowski, K. (2007). *Leksyka konfesyjna w języku rosyjskim okresu radzieckiego*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Służeбник. Posledowanije Wieczerni i Utreni*. (2001). Warszawa: Metropolia Prawosławna.
- Smykowska, E. (2004). *Liturgia prawosławna. Mały słownik*. Warszawa.
- Šmelěva, D.N. (red.). (1982). *Sposoby nominacii v sovremennom russkom ázyke*. Moskva. [Шмелёва, Д.Н. (red.). (1982). *Способы номинации в современном русском языке*. Москва].
- Strach, S. (2012). *Składania języka Cerkiewnosłowiańskiego okresu nowożytnego z podręcznym słownikiem cerkiewnosłowiańsko-polskim*. Żąbkowice Śląskie.
- Trebnik*. (2010). Warszawa: Warszawska metropolia Prawosławna. [Требник. (2010). Warszawa: Warszawska Metropolia Prawosławna].
- Triod' cvetnáá*. (2015). Kiev: Ukrainskáá Pravoslavnáá Cerkov', Kievskáá Mitropoliá [Триодь цветная. (2015). Киев: Украинская Православная Церковь, Киевская Митрополия].
- Triod' postnáá v 2-h častáh*. (2015). Moskva: Izdatel'stvo Moskovskoj Patriarhii. [Триодь Постная в 2-х частях. (2015). Москва: Издательство Московской Патриархии].
- Valgina, N.S. (1973). *Sintaksis sovremennogo russkogo ázyka*. Moskva [Валгина, Н.С. (1973). *Синтаксис современного русского языка*. Москва].
- Znosko, A. (1996). *Słownik cerkiewnosłowiańsko-polski*. Białystok.
- Żmigrodzki, P., Bańko M., Grochowski, M., Kowalik, W., Przybylska, R. (2007). *Wielki słownik języka polskiego*. Warszawa.

Rozmiar artykułu: 0,7 arkusza wydawniczego